

Bijlage VWO
2024

tijdvak 2

Griekse taal en cultuur

Tekstboekje

Tekst 1

Socrates vertelt over mensen die in de onderwereld bestraft worden.

1 Προσῆκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι, ὑπ' ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένῳ, ἢ
2 βελτίονι γίνεσθαι καὶ ὀνίνασθαι ἢ παραδείγματι τοῖς ἄλλοις γίνεσθαι, ἵνα
3 ἄλλοι ὀρώντες πάσχοντα ἂν ἂν πάσχη φοβούμενοι βελτίους γίνωνται. Εἰσὶν
4 δὲ οἱ μὲν ὠφελούμενοί τε καὶ δίκην διδόντες ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων
5 οὔτοι οἱ ἂν ἰάσιμα ἀμαρτήματα ἀμάρτωσιν· ὅμως δὲ δι' ἀλγηδόνων καὶ
6 ὀδυνῶν γίνεσθαι αὐτοῖς ἢ ὠφελία καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν Ἄϊδου· οὐ γὰρ οἶόν τε
7 ἄλλως ἀδικίας ἀπαλλάττεσθαι. Οἱ δ' ἂν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι καὶ διὰ τὰ
8 τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίατοι γένωνται, ἐκ τούτων τὰ παραδείγματα γίνεσθαι,
9 καὶ οὔτοι αὐτοὶ μὲν οὐκέτι ὀνίνανται οὐδέν, ἅτε ἀνίατοι ὄντες, ἄλλοι δὲ
10 ὀνίνανται οἱ τούτους ὀρώντες διὰ τὰς ἀμαρτίας τὰ μέγιστα καὶ
11 ὀδυνηρότατα καὶ φοβερώτατα πάθη πάσχοντας τὸν αἰεὶ χρόνον, ἀτεχνῶς
12 παραδείγματα ἀνηρημένους ἐκεῖ ἐν Ἄϊδου ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, τοῖς αἰεὶ τῶν
13 ἀδίκων ἀφικνουμένοις θεάματα καὶ νουθετήματα. Ὡς ἐγὼ φημι ἕνα καὶ
14 Ἀρχέλαον ἔσεσθαι, εἰ ἀληθῆ λέγει Πῶλος, καὶ ἄλλον ὅστις ἂν τοιοῦτος
15 τύραννος ἦ· οἶμαι δὲ καὶ τοὺς πολλοὺς εἶναι τούτων τῶν παραδειγμάτων ἐκ
16 τυράννων καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν καὶ τὰ τῶν πόλεων πραξάντων
17 γεγονότας· οὔτοι γὰρ διὰ τὴν ἐξουσίαν μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα
18 ἀμαρτήματα ἀμαρτάνουσι. Μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Ὅμηρος· βασιλέας
19 γὰρ καὶ δυνάστας ἐκεῖνος πεποίηκεν τοὺς ἐν Ἄϊδου τὸν αἰεὶ χρόνον
20 τιμωρουμένους, Τάνταλον καὶ Σίσυφον καὶ Τιτυόν· Θερσίτην δέ, καὶ εἴ τις
21 ἄλλος πονηρὸς ἦν ἰδιώτης, οὐδεὶς πεποίηκεν μεγάλας τιμωρίας
22 συνεχόμενον ὡς ἀνίατον – οὐ γὰρ οἶμαι ἐξῆν αὐτῷ· διὸ καὶ
23 εὐδαιμονέστερος ἦν ἢ οἷς ἐξῆν – ἀλλὰ γάρ, ὦ Καλλίκλεις, ἐκ τῶν
24 δυναμένων εἰσὶ καὶ οἱ σφόδρα πονηροὶ γινόμενοι ἄνθρωποι· οὐδὲν μὴν
25 κωλύει καὶ ἐν τούτοις ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγγίγνεσθαι, καὶ σφόδρα γε ἄξιον
26 ἄγασθαι τῶν γινομένων· χαλεπὸν γάρ, ὦ Καλλίκλεις, καὶ πολλοῦ ἐπαίνου
27 ἄξιον ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον δικαίως διαβιῶναι. Ὀλίγοι
28 δὲ γίνονται οἱ τοιοῦτοι· ἐπεὶ καὶ ἐνθάδε καὶ ἄλλοι γεγονάσιν, οἶμαι δὲ
29 καὶ ἔσονται καλοὶ κάγαθοὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν τὴν τοῦ δικαίως διαχειρίζειν

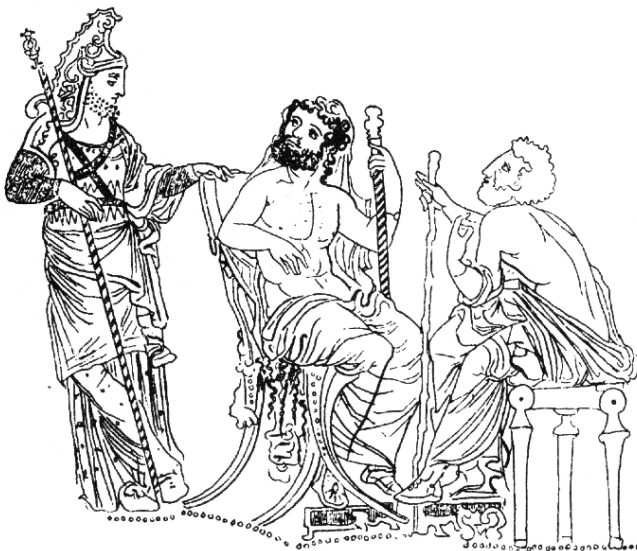
30 ἂ ἄν τις ἐπιτρέπη· εἷς δὲ καὶ πάνυ ἐλλόγιμος γέγονεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους
 31 Ἑλληνας, Ἄριστείδης ὁ Λυσιμάχου· οἱ δὲ πολλοί, ὧ ἄριστε, κακοὶ
 32 γίνονται τῶν δυναστῶν. Ὅπερ οὖν ἔλεγον, ἐπειδὴν ὁ Ῥαδάμανθους ἐκεῖνος
 33 τοιοῦτόν τινα λάβη, ἄλλο μὲν περὶ αὐτοῦ οὐκ οἶδεν οὐδέν, οὔθ' ὅστις οὔθ'
 34 ὦντινων, ὅτι δὲ πονηρὸς τις· καὶ τοῦτο κατιδὼν ἀπέπεμψεν εἰς Τάρταρον,
 35 ἐπισημνάμενος, ἕαντε ἰάσιμος ἕαντε ἀνίατος δοκῆ εἶναι· ὁ δὲ ἐκεῖσε
 36 ἀφικόμενος τὰ προσήκοντα πάσχει.

Plato, Gorgias 525b1-526c1

Aantekeningen

regel 5 **ἰάσιμος** geneeslijk
 regel 11 **ὀδυνηρός** pijnlijk
 regel 12 **ἀναρτάω** ophangen
 regel 13 **τὸ νουθέτημα** waarschuwing
 regel 16 **ὁ δυνάστης** machthebber
 regel 19 **ὁ δυνάστης** machthebber
 regel 27 **διαβιόω** leven
 regel 29 **διαχειρίζω** beheren
 regel 32 **ὁ δυνάστης** machthebber
 regel 35 **ἐπισημαίνομαι** een merkteken aanbrenge
ἰάσιμος geneeslijk

Afbeelding 1



Rhadamanthys en zijn collega's.
 Tekening van Roscher, 1884, naar een moderne aardewerkschildering.

Tekst 2

Alcibiades begint zijn lofrede.

1 Σωκράτη δ' ἐγὼ ἐπαινεῖν, ὧ ἄνδρες, οὕτως ἐπιχειρήσω, δι' εἰκόνων.
2 Οὗτος μὲν οὖν ἴσως οἰήσεται ἐπὶ τὰ γελοιώτερα, ἔσται δ' ἡ εἰκὼν τοῦ
3 ἀληθοῦς ἕνεκα, οὐ τοῦ γελοίου. Φημὶ γὰρ δὴ ὁμοιότατον αὐτὸν εἶναι τοῖς
4 σιληνοῖς τούτοις τοῖς ἐν τοῖς ἐρμολυφείοις καθημένοις, οὐστinas
5 ἐργάζονται οἱ δημιουργοὶ σύριγγας ἢ αὐλοὺς ἔχοντας, οἱ διχάδε διοιχθέντες
6 φαίνονται ἔνδοθεν ἀγάλματα ἔχοντες θεῶν. Καὶ φημὶ αὖ ἐοικέναι αὐτὸν τῷ
7 σατύρῳ τῷ Μαρσῷ. Ὅτι μὲν οὖν τό γε εἶδος ὅμοιος εἶ τούτοις, ὧ
8 Σώκρατες, οὐδ' αὐτὸς ἂν που ἀμφισβητήσῃς· ὡς δὲ καὶ τὰλλα ἔοικας, μετὰ
9 τοῦτο ἄκουε. Ὑβριστῆς εἶ· ἢ οὐ; Ἐὰν γὰρ μὴ ὁμολογῆς, μάρτυρας
10 παρέξομαι. Ἄλλ' οὐκ ἀληθής; Πολύ γε θαυμασιώτερος ἐκείνου. Ὁ μὲν γε
11 δι' ὀργάνων ἐκήλει τοὺς ἀνθρώπους τῇ ἀπὸ τοῦ στόματος δυνάμει, καὶ ἔτι
12 νυνὶ δὲ ἂν τὰ ἐκείνου αὐλῇ – ἃ γὰρ Ὀλυμπος ἠΰλει, Μαρσίου λέγω,
13 τούτου διδάξαντος – τὰ οὖν ἐκείνου ἐάντε ἀγαθὸς ἀληθῆς αὐλῇ ἐάντε
14 φαύλη ἀληθῆς, μόνα κατέχεσθαι ποιεῖ καὶ δηλοῖ τοὺς τῶν θεῶν τε καὶ
15 τελετῶν δεομένους διὰ τὸ θεῖα εἶναι. Σὺ δ' ἐκείνου τοσοῦτον μόνον
16 διαφέρεις, ὅτι ἄνευ ὀργάνων ψιλοῖς λόγοις ταῦτόν τοῦτο ποιεῖς. Ἡμεῖς
17 γοῦν ὅταν μὲν του ἄλλου ἀκούωμεν λέγοντος καὶ πάνυ ἀγαθοῦ ῥήτορος
18 ἄλλους λόγους, οὐδὲν μέλει ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδενί· ἐπειδὰν δὲ σοῦ τις
19 ἀκούῃ ἢ τῶν σῶν λόγων ἄλλου λέγοντος, κἂν πάνυ φαῦλος ἦ ὁ λέγων,
20 ἐάντε γυνὴ ἀκούῃ ἐάντε ἀνὴρ ἐάντε μειράκιον, ἐκπεπληγμένοι ἐσμέν καὶ
21 κατεχόμεθα. Ἐγὼ γοῦν, ὧ ἄνδρες, εἰ μὴ ἔμελλον κομιδῇ δόξαι μεθύειν,
22 εἶπον ὁμόσας ἂν ὑμῖν οἶα δὴ πέπονθα αὐτὸς ὑπὸ τῶν τούτου λόγων καὶ
23 πάσχω ἔτι καὶ νυνί. Ὅταν γὰρ ἀκούω, πολὺ μοι μᾶλλον ἢ τῶν
24 κορυβαντιόντων ἢ τε καρδία πηδᾶ καὶ δάκρυα ἐκχεῖται ὑπὸ τῶν λόγων τῶν
25 τούτου, ὁρῶ δὲ καὶ ἄλλους παμπόλλους τὰ αὐτὰ πάσχοντας· Περικλέους δὲ
26 ἀκούων καὶ ἄλλων ἀγαθῶν ῥητόρων εὖ μὲν ἠγοῦμην λέγειν, τοιοῦτον δ'
27 οὐδὲν ἔπασχον, οὐδ' ἐτεθορύβητό μου ἡ ψυχὴ οὐδ' ἠγανάκτει ὡς
28 ἀνδραποδωδῶς διακειμένου, ἀλλ' ὑπὸ τουτουὶ τοῦ Μαρσίου πολλάκις δὴ
29 οὕτω διετέθην ὥστε μοι δόξαι μὴ βιωτὸν εἶναι ἔχοντι ὡς ἔχω. Καὶ ταῦτα, ὧ

30 Σώκρατες, οὐκ ἔρεῖς ὡς οὐκ ἀληθῆ. Καὶ ἔτι γε νῦν σύνοιδ' ἑμαυτῷ ὅτι εἰ
 31 ἐθέλοιμι παρέχειν τὰ ὄτα, οὐκ ἂν καρτερήσαιμι ἀλλὰ ταῦτ' ἂν πάσχοιμι.
 32 Ἄναγκάζει γάρ με ὁμολογεῖν ὅτι πολλοῦ ἐνδεῆς ὢν αὐτὸς ἔτι ἑμαυτοῦ μὲν
 33 ἀμελῶ, τὰ δ' Ἀθηναίων πράττω. Βία οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων
 34 ἐπισχόμενος τὰ ὄτα οἴχομαι φεύγων, ἵνα μὴ αὐτοῦ καθήμενος παρὰ τούτῳ
 35 καταγηράσω. Πέπονθα δὲ πρὸς τοῦτον μόνον ἀνθρώπων, ὃ οὐκ ἄν τις
 36 οἴοιτο ἐν ἑμοὶ ἐνεῖναι, τὸ αἰσχύνεσθαι ὄντιν οὖν· ἐγὼ δὲ τοῦτον μόνον
 37 αἰσχύνομαι. Σύνοιδα γάρ ἑμαυτῷ ἀντιλέγειν μὲν οὐ δυναμένῳ ὡς οὐ δεῖ
 38 ποιεῖν ἃ οὗτος κελεύει, ἐπειδὴν δὲ ἀπέλθω, ἡττημένῳ τῆς τιμῆς τῆς ὑπὸ
 39 τῶν πολλῶν. Δραπετεύω οὖν αὐτὸν καὶ φεύγω, καὶ ὅταν ἴδω, αἰσχύνομαι τὰ
 40 ὁμολογημένα.

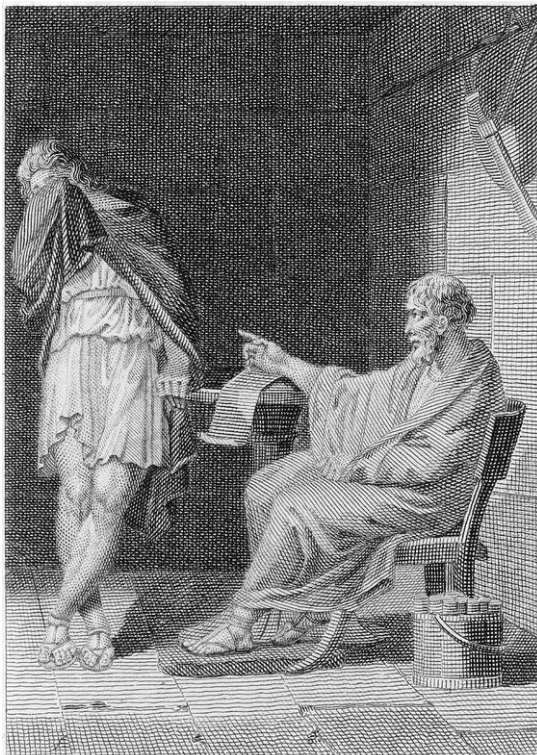
Plato, Symposium 215a4-216b6

Aantekeningen

- regel 4* ὁ σιληνός silenenbeeldje
 τὸ ἑρμογλυφεῖον beeldhouwatelier
regel 5 διχάδε naar twee kanten
 διοίγω openen
regel 7 ὁ σάτυρος sater
regel 12 αὐλέω fluit spelen
regel 13 αὐλέω fluit spelen
regel 14 ἡ αὐλητρίς fluitspeelster
regel 24 κορυβαντιάω corybantische dansen uitvoeren
regel 28 ἀνδραποδώδης slaafs
regel 35 καταγηράω oud worden
regel 39 δραπετεύω + *accusativus* weglopen van

Ga verder op de volgende pagina.

Afbeelding 2



Alcibiades en Socrates. Ets van A. Devéria, ca. 1850

Tekst 3

Socrates vertelt dat hij na een militaire expeditie naar Potidaea (ἡ Ποτειδαία) weer in Athene terugkwam. Hij vertelt dat hij een gebouw binnenging, waar hij veel vrienden aantrof, onder wie Chaerephon (ὁ Χαιρεφῶν) en Critias.

Socrates vertelt als volgt verder:

- 1 Καί με ὡς εἶδον εἰσιόντα ἐξ ἀπροσδοκίτου, εὐθύς πόρρωθεν
- 2 ἠσπάζοντο ἄλλος ἄλλοθεν· Χαιρεφῶν δέ, ἅτε καὶ μανικὸς ὢν,
- 3 ἀναπηδήσας ἐκ μέσων ἔθει πρὸς με, καί μου λαβόμενος τῆς
- 4 χειρός “ ὦ Σώκρατες,” ἦ δ’ ὅς, “ πῶς ἐσώθης ἐκ τῆς μάχης;”
- 5 Ὀλίγον δὲ πρὶν ἡμᾶς ἀπιέναι, μάχη ἐγεγόνει ἐν τῇ Ποτειδαίᾳ,
- 6 ἦν ἄρτι ἦσαν οἱ τῆδε πεπυσμένοι.
- 7 Καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ἀποκρινόμενος “ Οὕτωςί,” ἔφην, “ ὡς σὺ ὀρθῶς.”
- 8 “ Καὶ μὴν ἠγγελταί γε δεῦρο,” ἔφη, “ ἢ τε μάχη πάνυ ἰσχυρὰ γεγονέναι
- 9 καὶ ἐν αὐτῇ πολλοὺς τῶν γνωρίμων τεθνάναι.”
- 10 “ Καὶ ἐπιεικῶς,” ἦν δ’ ἐγώ, “ ἀληθῆ ἀπήγγελται.”
- 11 “ Παρεγένου μὲν,” ἦ δ’ ὅς, “ τῇ μάχῃ;”
- 12 “ Παρεγενόμενῃ.”
- 13 “ Δεῦρο δὴ,” ἔφη, “ καθεζόμενος ἡμῖν διήγησαι· οὐ γάρ τί πω πάντα
- 14 σαφῶς πεπύσμεθα.” Καὶ ἅμα με καθίζει ἄγων παρὰ Κριτίαν τὸν
- 15 Καλλαίσχρου. Παρακαθεζόμενος οὖν ἠσπαζόμενῃ τὸν τε Κριτίαν καὶ
- 16 τοὺς ἄλλους, καὶ διηγούμενῃ αὐτοῖς τὰ ἀπὸ στρατοπέδου, ὃ τι μέ τις
- 17 ἀνέροιτο.

Plato, Charmides 153a6-d1

Aantekeningen

- regel 1 με ὡς εἶδον = ὡς με εἶδον
εἶδον *Onderwerp: ze (= de vrienden van Socrates)*
ἐξ ἀπροσδοκήτου onverwachts
- regel 2 πόρρωθεν uit de verte
ἄλλος ἄλλοθεν van alle kanten
καὶ *Onvertaald laten.*
μανικός impulsief
- regel 3 ἀναπηδάω opspringen
ἐκ μέσων uit hun midden
- regel 4 ἦ δ' ὅς zei hij
- regel 5 Ὀλίγον *t/m ἀπιέναι* Kort voordat wij weer naar Athene
vertrokken waren
- regel 6 ἦν *t/m πεπυσμένοι* waarover ze in Athene pas net een
bericht ontvangen hadden
- regel 7 Οὕτωςί, ὡς σὺ ὀρθῶς *Dit antwoord van Socrates is plagend*
bedoeld en niet serieus.
- regel 8 ἦγγελται er is bericht
ἦ τε μάχη πάνυ ἰσχυρὰ γεγονέναι dat de strijd zeer hevig
is geweest
- regel 9 ἐν αὐτῇ *t/m τεθνάναι* Deze a.c.i.-constructie hangt af van
de persoonsvorm ἦγγελται (regel 8).
- regel 10 ἐπιεικῶς wel zo ongeveer
ἦν δ' ἐγώ zei ik
- regel 11 ἦ δ' ὅς zei hij
- regel 13 τί *Onvertaald laten.*
- regel 14 πέπυσμαι *perfectum van πυνθάνομαι*
ἄγων *Onvertaald laten.*
- regel 14-15 Κριτίας ὁ Καλλαίσχρου Critias de zoon van Callaeschrus
- regel 15 παρακαθέζομαι erbij gaan zitten
- regel 16 τὰ ἀπὸ στρατοπέδου de gebeurtenissen tijdens de
expeditie
ὅτι alles wat
- regel 17 ἀνερωτάω, *aoristus ἀνηρόμην + accusativus* vragen aan